

วิธีการวิจัย

การศึกษา เรื่อง "การเข้าสู่การกระทำผิดของผู้ต้องขังหญิงคดียาเสพติดในเรือนจำจังหวัดปัตตานี" ผู้วิจัยสนใจศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปรากฏการณ์สังคมภายใต้สภาพแวดล้อมปัจจุบัน โดยจะดำเนินการศึกษาแบบเจาะลึกเป็นเฉพาะกรณี เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ได้ในระดับลึกและสามารถมองภาพได้หลายแง่มุมจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการศึกษาในครั้งนี้เป็น 2 วิธีด้วยกัน คือ

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง คำพิพากษาของศาล และเอกสารทางราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ต้องขัง
2. การศึกษาจากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นหรือแนวคำถามภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งเป็นประเด็นหรือแนวคำถามหลักที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ก่อนสัมภาษณ์และเมื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังแต่ละรายด้วยตนเองแล้ว ผู้วิจัยจะเกิดแนวคิดและมีประเด็นคำถามกับผู้ต้องขังแต่ละรายแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และการเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์รูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

ประชากร

ประชากรในการศึกษา คือ ผู้ต้องขังหญิงทั้งหมดที่กระทำผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษซึ่งถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำจังหวัดปัตตานีในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นหญิงไทยมุสลิม 3 คน และหญิงไทยพุทธ 17 คน

เครื่องมือในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดประเด็นหรือแนวคำถาม (schedule guide) คือ มีแนวคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ก่อนสัมภาษณ์ ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ในประเด็นหลัก 3 ประเด็น ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ บุคคล เวลา ชุมชน และสถานที่ ที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำผิดคดียาเสพติด

2. การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หรือกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการทางสังคมของผู้หญิงที่มีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในช่วงระยะเวลาก่อนที่ผู้หญิงถูกนำมาคุมขังในเรือนจำ

3. การปรับตัวแบบแหวกแนว หรือแบบทำหาย ของผู้หญิงที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดในคดียาเสพติด

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์รูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ดังนี้

1. การระล่อมให้เกิดความไว้วางใจ (probe) หมายถึง การซักถามที่ต้องล่วงเอา ส่วนลึกของความคิดออกมาเพื่อเอาความจริงจากผู้ถูกสัมภาษณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยเฉพาะด้านปัญหาครอบครัว และความสัมพันธ์กับยาเสพติด โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการนี้กับทุกกรณีศึกษา บางครั้งผู้วิจัยอาจใช้คำถามเชิงรุกด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ตั้งสมมติเหตุการณ์ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น หรือใช้คำถามตีขลุมว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร เพื่อให้ผู้ตอบแสดงปฏิกิริยา

2. การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างเพื่อบันทึกเป็นประวัติชีวิต (life history) โดยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตตนเองที่ผ่านมาอย่างอิสระและให้ลำดับเหตุการณ์และอธิบายความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์มองเห็นสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด

3. การสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจเฉพาะ (focused interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) เมื่อต้องการทราบเหตุผลหรือข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าตามข้อ 1 ผู้สัมภาษณ์เลือกสัมภาษณ์เพิ่มเติมเฉพาะจุดสนใจซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการ

4. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) หมายถึง การสัมภาษณ์ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นกระบวนการเข้าสู่การกระทำผิดทั้งด้านการเสพและการจำหน่ายยาเสพติด จำนวน 2 ราย คือ กรณีศึกษาที่ 10 รัตน และ กรณีศึกษาที่ 13

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่ การสัมภาษณ์และการสังเกตลักษณะภายนอก เช่น บาดแผลตามร่างกายเพื่อดูว่ามีแผลที่เกิดจากการเสพยาหรือการทำร้ายตัวเองเพราะการเสพยาเสพติดหรือไม่ ลักษณะและกิริยาท่าทางที่แสดงออกขณะถูกสัมภาษณ์ในแต่ละแนวคำถาม เพราะบางแนวคำถามมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเขาได้แสดงกิริยาใดออกมาในขณะที่ถูกสัมภาษณ์หรือตอบคำถามนั้น เป็นต้น

2. ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง คำพิพากษาของศาลเกี่ยวกับการกระทำความผิด บันทึกการสัมภาษณ์ของนักสังคมสงเคราะห์ และเอกสารทางราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นปฐมภูมิและขั้นทุติยภูมินี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาทำการจดบันทึกใหม่โดยการเรียบเรียงเชิงบรรยาย และนำเสนอข้อมูลโดยจัดทำประวัติชีวิตหรือกรณีศึกษา เป็นรายบุคคลเพื่อช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจปรากฏการณ์จากข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวและสามารถตรวจสอบข้อมูลได้

การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาเรียบเรียง ในขณะเดียวกันทำการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลในเมืองต้น เพื่อค้นหาคำตอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเพียงพอหรือไม่ สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้หรือไม่ ถ้าได้ข้อมูลขัดแย้งกันต้องตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไรและจะแก้ไขอย่างไร ผู้วิจัยจึงเตรียมแนวทางในการตรวจสอบข้อมูลด้านต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

การตรวจสอบด้านผู้วิจัย คือ การตรวจสอบว่า ผู้วิจัยได้ข้อมูลมีคุณภาพเพียงพอหรือน่าเชื่อถือได้หรือไม่ ก็เปลี่ยนตัวผู้สังเกตและสอบถามข้อมูลในเรื่องเดียวกัน โดยผู้วิจัยจะขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หญิง จำนวน 2 คน เป็นผู้ช่วยในการวิจัย ช่วยเก็บข้อมูลซ้ำจากกลุ่มประชากรเป็นราย ๆ ไป

การตรวจสอบด้านทฤษฎี คือ การตรวจสอบว่า ผู้วิจัยสามารถให้แนวคิดทฤษฎีใดช่วยในการตีความข้อมูล สร้างสมมติฐานชั่วคราว (working hypothesis) และตีความเพื่อสร้างข้อสรุปเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์

การตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ขณะสัมภาษณ์ได้สังเกตกริยา ท่าทางลักษณะต่าง ๆ ควบคู่กันไป ก่อนและหลังสัมภาษณ์ก็ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการของไวท์ (Whyte, 1984 : 97-109) คือ ซักถามและถกเถียงกับผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสิ่งที่สังเกตเห็น ทัศนคติ และการเขียนรายงานแล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อ่านบททวน สำหรับผู้ที่อ่านหนังสือไม่ได้ ผู้วิจัยได้อ่านบททวนให้ฟังเพื่อตรวจสอบข้อมูลและการตีความของผู้วิจัยที่เที่ยงตรงตามข้อเท็จจริง แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานที่สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้แนวคิดทฤษฎีและข้อค้นพบจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน 3 ขั้นตอนหลัก คือ

1. ก่อนเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดกว้าง ๆ และมีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ ดังปรากฏในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแผนภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากสร้างกรอบแนวคิดผู้วิจัยจะหยุดพักการใช้แนวคิดทฤษฎีชั่วคราว และเข้าไปศึกษาปรากฏการณ์ คือ เข้าสู่ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลโดยนำข้อมูลมาบันทึกในลักษณะประวัติชีวิต หรือกรณีศึกษา โดยนำรายละเอียดจากการสัมภาษณ์แล้วมาตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยได้หรือไม่

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างบทสรุป วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการใช้ตารางเปรียบเทียบ เพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูลแล้วจัดทำข้อสรุปชั่วคราว ซึ่งเป็นการนำความคิดที่ได้จากการจัดหมวดหมู่ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละรายกรณี แล้วจัดทำดัชนีข้อมูลและเชื่อมโยงดัชนีข้อมูลเข้าด้วยกัน นำมาเขียนเป็นรูปประโยค หรือข้อความเชิงแนวคิดทฤษฎี หรือสร้างข้อสรุปชั่วคราวเป็นประโยคเป็นย่อหน้า หรือข้อความยาวก็ได้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระที่รวบรวมมาได้ ส่วนข้อมูลส่วนใดไม่ต้องการหลังจากทำข้อสรุปชั่วคราวแล้วก็กำจัดออกไป โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการพิจารณาข้อมูล คือ ต้องเป็นข้อมูลส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย

และสิ่งแวดลอมที่ทำให้ผู้หญิงเข้าสู่การกระทำผิดในคดียาเสพติดเท่านั้น เพื่อนำมาตรวจสอบว่าเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีใดหรือไม่ อย่างไร หลังจากนั้นผู้วิจัยจะทำการสรุปอภิปรายผลตามข้อค้นพบจากรายละเอียดที่ได้ศึกษาปรากฏการณ์จริง แล้วนำเสนอเป็นข้อค้นพบของผู้วิจัยเองสำหรับอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ ส่วนการสร้างบทสรุปผู้วิจัยจะมีข้อค้นพบเบื้องต้นได้ซึ่งจากข้อสรุปชั่วคราว และผู้วิจัยก็นำข้อสรุปย่อย ๆ เหล่านั้นมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เป็นบทสรุปแล้วนำมาเขียนเป็นประพจน์จากการวิจัยในครั้งนี้